

Energidepartementet
Postboks 8148 Dep
0033 OSLO

Vår dato: 30.09.2024

Vår ref.: 202201807-20 Oppgis ved henvendelse

Deres ref.:

Oversendelse av klage på vedtak om innkalling av Søndeled kraftverk til konsesjonsbehandling, Risør kommune i Agder fylke

Norges vassdrags- og energidirektorats (NVE) vedtak av 19.4.2024 om innkalling av Søndeled kraftverk til konsesjonsbehandling er påklaget av advokatfirma Wahl-Larsen på vegne av Egeland Verk AS.

Klagen er gitt innen fristen og tilfredsstiller de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningsloven kapittel VI. NVE har forberedt klagen i tråd med forvaltningsloven § 33.

Vi kan ikke se at klagen gir grunnlag for å endre vårt vedtak av 19.4.2024. Klagen blir derfor sendt til Energidepartementet (ED) for endelig avgjørelse.

1. Bakgrunn for saken

Egeland Verk AS (EV) søkte 22.7.2016 om tillatelse til etablering av Søndeled Kraftverk i Risør kommune. Søndeled kraftverk ligger i Gjerstadvassdraget som ble varig verna av Stortinget i 1973¹. Inntaket til kraftverket var planlagt i dam Søndeled. Dam Søndeled har fram til 2007 vært i bruk til kraftverksformål. Søndeled kraftverk har ikke vært i drift siden 2007. EV ønsket å reetablere kraftverket. Det er avklart at det ved gjenoppbygning av Søndeled kraftverk ikke er snakk om å fortsette driften, men å gjenoppføre et anlegg. NVE avsto søknad om konsesjon til videre drift i vedtak av 18.2.2019.² Dette ble påklaget.³

EV sendte 20.5.2019 en søknad med endrede planer for Søndeled kraftverk.⁴ NVE vurderte at de endrede planene ikke ville gi noen endring i NVEs vurdering, og behandlet dette som en klage på avslaget om etablering av kraftverk. Klagen ble ikke tatt til følge og ble oversendt til Olje- og Energidepartementet (nå Energidepartementet), som opprettholdt NVEs avslag på søknaden.⁵

¹ Jf. St.prp. nr. 4 (1972 – 1973), Verneplan I for vassdrag som ble vedtatt av Stortinget i 1973.

² Jf. vedtak av 18.2.2019 (NVE sin referanse 201504774-36).

³ Jf. klage av 5.3.2019 (NVE sin referanse 201504774-42).

⁴ NVE sin referanse 201504774-46.

⁵ Jf. vedtak av 17.12.2021 med OED sin referanse 20/826 (NVE sin referanse 201504774-57).

EV ba i brev datert 8.9.2022 om en vurdering av konsesjonsplikt etter vannressursloven § 18 for de gamle anleggene til Søndeled kraftverk.⁶ I brev datert 13.10.2022 ber EV om: «*en vurdering av om de gamle anleggene kan drives videre uten konsesjon etter vannressursloven § 8, dvs. uten endringer bortsett fra rehabilitering av dammen*».⁷

NVE svarte 18.11.2022 at vi ut fra de foreliggende opplysningene ikke kunne bekrefte at de gamle anleggene etter Søndeled kraftverk kan drives videre uten konsesjon.⁸ Det ble samtidig varslet om mulig innkalling av Søndeled kraftverk og retten til å ha de gamle anleggene etter kraftverksdriften stående, herunder Søndeled inntaksdam. Brevet er å betrakte som et varsel om innkalling til mulig konsesjonsbehandling, jf. forvaltningslovens § 16.

NVE vedtok i 19.4.2024 at Søndeled kraftverk og retten til å ha de gamle anleggene etter kraftverksdriften stående, herunder Søndeled inntaksdam, må konsesjonsbehandles.⁹ EV ble pålagt å søke konsesjon etter vannressursloven § 8 innen 1.11.2024.

2. Klagen

Advokatfirma Wahl-Larsen anfører på vegne av Egeland Verk AS at NVE ikke har rettslig grunnlag for å innkalle til konsesjonsbehandling. Det anføres at det foreligger saksbehandlingsfeil ved at saken ikke er godt nok opplyst, jf. forvaltningsloven § 17. Det anføres videre at NVE ikke har behandlet og vurdert alle relevante forhold i saken, slik at vedtaket er fattet på sviktende grunnlag uten forsvarlig saksbehandling. Klager ber om at vedtaket omgjøres.

Anførslene blir gjennomgått i det følgende. NVE vil kommentere nye forhold som klager anfører og som ikke tidligere er vurdert, og forhold som bør utdypes nærmere. For øvrig viser NVE til klagen i sin helhet.

3. NVEs vurdering av klagen

NVE skal avvise klagen dersom vilkårene for å behandle klagen ikke er oppfylt, jf. forvaltningsloven § 33 (heretter fvl.). Klagen er gitt innen klagefristen og tilfredsstillende de øvrige vilkår for klagerett i forvaltningsloven kapittel VI.

3.1. Rettslig grunnlag for å innkalle til konsesjonsbehandling er oppfylt

Eldre vassdragstiltak, som ikke trengte tillatelse etter tidligere vassdragslovgivning, kan fortsette uten konsesjon, med mindre NVE bestemmer at tiltaket må ha konsesjon, jf. vannressursloven (heretter vrl.) § 66 tredje ledd andre punktum. Bestemmelsen lyder:

⁶ NVE sin referanse 202201807-6.

⁷ NVE sin referanse 202201807-8.

⁸ Jf. varsel om innkalling til konsesjonsbehandling og svar på anmodning om bekreftelse på rett til videre drift av Søndeled kraftverk uten konsesjon (NVE sin referanse 202201807-5).

⁹ NVE sin referanse 202201807-12.

«Vassdragsmyndigheten kan i særlige tilfelle likevel bestemme i enkeltvedtak at tiltaket må ha konsesjon, og at tiltaket blir ulovlig hvis det ikke sendes søknad innen en fastsatt frist.»

Spørsmålet i klagesaken er om det foreligger et «særlig tilfelle» for å innkalle til konsesjonsbehandling. NVE har i vedtaket lagt til grunn at det foreligger to grunnlag for at vilkåret om «særlig tilfelle» er oppfylt. Det første er at det foreligger sterke miljømessige hensyn, mens det andre er oppfølging av miljømål etter vannforskriften.

NVE opprettholder sitt syn om at det foreligger sterke miljømessige hensyn og viser særlig til hensynet til anadrom fisk, ål og niøye. Vassdraget har etter vårt syn et potensial for produksjon av vandrende fisk, i første omgang for anadrom fisk og ål, og muligens niøye. Potensialet ovenfor dammen er blant annet knyttet til tilstrekkelig minstevannføring fra Stifoss kraftverk. Ut ifra de opplysningene som foreligger i saken mener NVE at tiltak for å bedre vandringsmuligheter, minstevannføring og reetablering av anadrom fiskebestand, ål og niøye må vurderes for å sikre verdiene knyttet til vassdraget. NVE mener det er positivt at EV er interessert i å utforme et anlegg som fungerer tilfredsstillende både for fisk og andre vannlevende arter. NVE er i enig med EV i at i at en rehabilitering av dammen er positivt for anadrom fisk. Vi mener derimot at for at dammen skal kunne fungere, kreves det tekniske løsninger som fungerer både for anadrom fisk, ål og niøye. NVE mener dette ikke er mulig uten omfattende rehabilitering av dammen som går ut over det som må anses å være «normal rehabilitering».

Hva gjelder forholdet til vannforskriften viser NVE til at nedlegging og fjerning av dam Søndeled var foreslått som tiltak for å oppnå miljømålet om god økologisk tilstand i vannforvaltningsplan for perioden 2016 – 2021. Tiltaket skal skape fri vandringsvei for fisk, ål og niøye i vassdraget og sikre tilstrekkelig produksjonsareal i form av gyte- og oppvekstområder for anadrom fisk. Tiltaket ble tatt bort fra Vedlegg 2 – vannforekomster med miljømål som kan medføre krafttap¹⁰ fordi man mente tiltaket som avgjort ved endelig avslag om konsesjon jf. OEDs vedtak 17.12.2014. Vannforekomst *Utløp Brøbøvann – Søndeled* (018-212-R) og vannforekomst *Børbøvann* (018-9073-L) har fremdeles fjerning av dam Søndeled som tiltak (tiltaks ID 5103-1574-M og 1503.1584-M) i vannforvaltningsplan for perioden 2022-2027.¹¹ Tiltaket er med i Vedlegg 3 - Vannforekomster med miljømål som kan medføre andre tiltak i vannkraftsektoren¹². Innkalling til konsesjonsbehandling er et virkemiddel for å sørge for gjennomføring av det foreslåtte tiltaket og for å sørge for at miljømålet i forskriften blir oppnådd.

NVE vurderer at disse to hensynene samlet sett utgjør et særlig tilfelle for å innkalle til konsesjonsbehandling. Klager anfører imidlertid at det ikke er tilstrekkelig å kun se på at det foreligger sterke miljømessige hensyn og miljømålene etter vannforskriften, fordi alle relevante hensyn må vurderes og veies opp mot hverandre før det kan konkluderes med at

¹⁰ Se vedlegg 2 fra Klima- og miljødepartementets godkjenning av regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2016-2021.

¹¹ REGIONAL VANNFORVALTNINGSPLAN 2022 – 2027 AGDER VANNREGION

¹² Klima- og miljødepartementets godkjenning av oppdatert regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder for planperioden 2022-2027 (KMD sin referanse 22/1479).

det kan innkalles til konsesjonsbehandling. Dette inkluderer samfunnsnyttene ved å få i gang kraftproduksjonen og andre samfunnsmessige hensyn.

NVE viser til at prioriterte miljømål i vannforvaltingsplanene er godt dokumenterte tiltak hvor samfunnsnyttene ved kraftproduksjon er vurdert. NVE og Miljødirektoratet har i sin tilråding til Klima og Miljødepartementet (KLD) gjennomført en kost-nytte vurdering av foreslåtte miljømål for vannforekomster definert som SMVF. Tiltak som innebærer tap av kraftproduksjon er i henhold til nasjonale føringer, vedtatt i fylkestinget i Agder og vedtatt av Klima og Miljødepartementet (KLD).¹³ Departementets vurdering er at nedlegging av dam Søndeled, sammen med andre miljømål i vannforvaltingsplan, er med på å sikre en riktig balanse mellom miljøforbedringer og hensynet til kraftproduksjon.

NVE mener etter dette at alle relevante hensyn er vurdert og at vilkåret om «særlige tilfelle» er oppfylt. Det foreligger dermed rettslig grunnlag for å innkalle Søndeled kraftverk til konsesjonsbehandling.

3.2. Saken gjelder ikke rehabilitering

EV anfører at saken ikke gjelder å gjenoppføre et anlegg, men å rehabilitere og fylle opp dammen igjen. NVE er enig i at rehabilitering normalt kan gjøres uten konsesjon for konsesjonsfrie anlegg. EV ba i brev datert 13.10.2022 om en vurdering av om de gamle anleggene kan drives videre uten konsesjon.¹⁴ NVE sendte varsel om mulig innkalling til konsesjonsbehandling 18.11.2022, og retten til å ha de gamle anleggene etter kraftverksdriften stående, herunder Søndeled inntaksdam.¹⁵ Det ble samtidig vurdert at en rehabilitering og fortsatt drift av dam Søndeled bare kan skje med ny konsesjon etter vannressursloven.

NVE anser spørsmålet om at saken ikke gjelder rehabilitering som avklart og går ikke nærmere inn på problemstillingen.

3.3. Saken er utredet i samsvar med forvaltningsloven § 17

EV anfører at NVE har gjort en saksbehandlingsfeil ved ikke å ha sørget for at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak ble truffet. Det følger av fvl. § 17 at NVE skal påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak fattes. Bestemmelsen fastsetter en plikt til å ta i betraktning alle opplysninger som foreligger i saken, men slik at kravet til grundighet og intensitet må avveies mot hensynet til en rask saksbehandling.¹⁶

NVE viser til at hensynet til anadrom fisk, verna vassdrag og samfunnsnyttene av kraftproduksjon fra anlegget i denne konkrete saken er vurdert av flere instanser. I forbindelse med arbeidet med vannforvaltingsplan har vannkraft vært et eget tema hvor

¹³ VEDLEGG 11 Oppsummering av regionalt vedtak og nasjonal godkjenning - REGIONAL VANNFORVALTNINGSPLAN 2022 – 2027 AGDER VANNREGION.

¹⁴ NVE sin referanse 202201807-8.

¹⁵ Jf. varsel om innkalling til konsesjonsbehandling og svar på anmodning om bekreftelse på rett til videre drift av Søndeled kraftverk uten konsesjon (NVE sin referanse 202201807-5).

¹⁶ Jf. Forvaltningsloven med kommentarer av Geir Woxholth, 5.utgave s. 356

kommuner, berørte kraftregulanter og interesseorganisasjoner har hatt muligheten til medvirkning. Det har vært flere møter hvor blant annet NVE, fylkeskommuner, Statsforvalteren i Agder og Miljødirektoratet har deltatt.¹⁷ NVE mener med den bakgrunn at saken er godt opplyst og at kunnskapsgrunnlaget er tilstrekkelig for å kunne fatte vedtak jf. fvl. § 17.

3.4. Vannressursloven § 35 kommer til anvendelse

EV anfører at dam Sønedeled ikke har vært nedlagt eller fjernet, men at nålene i dammen har vært heist opp, slik at vrl. § 35 første ledd nr. 2 ikke kommer til anvendelse. EV anfører at bestemmelsen ikke kommer til anvendelse fordi en påvirkning av en gjenopptagelse av virksomheten må vurderes opp mot verneverdiene på tidspunktet for når vernet ble vedtatt.

Sønedeled kraftverk har ikke vært i drift siden 2007 og EV ønsker å reetablere kraftverket. Det er tidligere avklart at det ved gjenoppbygning av Sønedeled kraftverk ikke er snakk om å fortsette driften, men å gjenoppføre et anlegg.¹⁸ NVE mener at vannressursloven § 35 første ledd nr. 2 kommer til anvendelse og går ikke nærmere inn på problemstillingen.

Hva gjelder vurderingen av verneverdiene på tidspunktet for når vernet ble vedtatt viser NVE til sak 20/82610 om klage på NVEs avslag på søknad om bygging av Sønedeled kraftverk.¹⁹ Departementet uttaler i vedtaket at hensynet til sjørørret, ål og laks kan tillegges vekt sett i lys av vassdragets vernestatus, selv om disse verdiene ikke ble vektlagt på vernetidspunktet. NVE er enig med departementet og mener at hensynet til anadrom fisk må sees i sammenheng med vassdragets status som verna vassdrag.

Vi viser for øvrig til NVEs vurderinger i innkalling til konsesjonsbehandling s. 5 om verneplan for vassdrag.

4. Konklusjon

NVE kan ikke se at det i klagen er kommet frem nye opplysninger som gir grunnlag for å endre vårt vedtak av 19.4.2024. Klagen blir derfor sendt til ED for endelig avgjørelse jf. fvl. § 33.

Alle dokumentene i saken blir gjort tilgjengelig for departementet gjennom SeDok.

¹⁷ REGIONAL VANNFORVALTNINGSPLAN 2022 – 2027 AGDER VANNREGION

¹⁸ Jf. vedtak av 18.11.2022 (NVE sin referanse 202201807-5).

¹⁹ Jf. vedtak av 17.12.2021 med OED sin referanse 20/826 (NVE sin referanse 201504774-57).

Med hilsen

Carsten S. Jensen
konsesjonsansvarlig

Gry Berg
seksjonssjef

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner

Mottakerliste:

Energidepartementet

Kopimottakerliste:

AS EGELANDS VERK

Risør kommune

Wahl-Larsen Advokatfirma AS - Øyvind Kraft

Norges jeger- og fiskerforbund i Aust-Agder

STATSFORVALTEREN I AGDER

ARENDAL JEGER- OG FISKEFORENING

RISØR JEGER OG FISKEFORENING TRYTA

TVEDESTRAND JEGER OG FISKEFORENING

NATURVERNFORBUNDET ARENDAL

TBMV - Seksjon for miljøtilsyn vassdragsanlegg - Mari Hegg Gundersen

FORUM FOR NATUR OG FRILUFTSLIV AGDER

AGDER FYLKESKOMMUNE

DAIMYO MANAGEMENT AS